

Anders Berg Olsen og Anne Marit Vigdal

SKATTERETT

FOR ØKONOMISTUDENTER

3. UTGAVE

FAGBOKFORLAGET

SKATTERETT

FOR ØKONOMISTUDENTER

Copyright © 2021 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

1. utgave 2016
2. utgave 2018
3. utgave 2021 / 1. opplag 2021

ISBN: 978-82-450-3541-4

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen

Omslagsdesign ved forlaget

Spørsmål om denne boken kan rettes til:

Fagbokforlaget

Kanalveien 51

5068 Bergen

Tlf.: 55 38 88 00 Faks: 55 38 88 01

E-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no

www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.

Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling

bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

Forord

Denne boka er skrevet for studenter på økonomisk-administrative studier, regnskapsstudenter og revisorstudenter. Stoffet er godt egnet for bachelornivå, men kan også anvendes som ei grunnbok i skatterett på masternivå, eventuelt som supplement til annen litteratur i faget.

I fremstillingen har vi brukt en rekke praktiske eksempler. Det meste av faktum i eksemplene er presentert i rammer, mens løsningene på de skattespørsmål som reiser seg, er integrert i teksten. Vi håper denne presentasjonsformen bidrar til at boka blir et nyttig hjelpemiddel i læringsprosessen.

Boka dekker inntektsskatt og formuesskatt, men ikke merverdiavgift. Hovedvekten er lagt på beskatning av virksomheter, selskaper og deres eiere, men innledningsvis og der det naturlig hører til, er det av pedagogiske grunner og av hensyn til en helhetlig forståelse av skatteretten også tatt med regler og eksempler som gjelder skattlegging av arbeidsinntekter og kapitalinntekter utenfor virksomhet, herunder beskatning av bolig og annen eiendom. I et eget kapittel er det gitt en kort innføring i beskatning av formue.

De tre første kapitlene i boka danner grunnlaget for å tilegne seg forståelse av skattesystemet og skatteretten som både en praktisk og juridisk disiplin. Fra kapittel 4 har boka en tematisk inndeling. Det anbefales at studentene benytter tilhørende oppgavebok. På forlagets nettsider finnes ytterligere ressurser i form av løsningsforslag til oppgavene. Der kan forelesere laste ned foilsett til de fleste kapitler i læreboka. For å få fullt utbytte av boka er det nødvendig å ha en skattelovsamling for hånden, eller digital tilgang til lover og forskrifter. Det forutsettes at studentene har forkunnskaper i form av grunnleggende forståelse av bokføring og årsregnskap. Studenter som mangler slik forkunnskap, bør ha en innføringsbok i årsregnskap tilgjengelig som støttelitteratur.

I et bacheloremne på 7,5 studiepoeng anbefales det å benytte kapitlene 1–4, reglene om beskatning av aksjonærer i kapittel 8, og i tillegg utvalgte deler av kapittel 5 om investeringer og deler av kapittel 7 om virksomhetsbeskatning. Kapittel 13 om beskatning av formue kan også være med. I et undervisningsopplegg på mer enn 7,5 studiepoeng anbefales det at hele boka benyttes som pensum. Ved anvendelse på masternivå bør stoffet utdypes gjennom mer bruk av og dypdykk i rettskilder som dommer, forarbeider og forhåndstuttalelser. Det vil være nødvendig for å oppnå kunnskap og ferdigheter i praktisk anvendelse av skattereglene i situasjoner der faktum kan være omfattende og komplisert, og der anvendelse av et bredere spekter av rettskilder kan være nødvendig for å oppstille riktig regel eller riktig tolkning av regel.

Nyheter og endringer i 3. utgave

Boka er ajourført med endringer i regler og satser frem til mars 2021. Alt om de forvaltningsrettslige reglene og sanksjoner fra myndighetene er nå samlet i kapittel 2. Kapittel 3 om juridisk metode i skatteretten er omskrevet og oppdatert. I kapittel 5 om private investeringer i eiendom og verdipapirer, er det tatt inn omtale av de nye reglene som kom i 2019 om kapitalforsikring (fondskonto), og skattemessig behandling av transaksjoner med bitcoin og annen kryptovaluta er tatt inn. Det er skrevet et nytt kapittel 6, som i denne nye utgaven omhandler skattespørsmål som ofte er aktuelle ved etablering av ny virksomhet. I kapittel 7 går vi mer i dybden på virksomhetsbeskatning og har slått sammen tidligere kapittel 6 om virksomhetsbeskatning og kapittel 7 om skattemessig behandling av driftsmidler. Det er gjort noen redigeringer i kapitlene 8–11, og i kapittel 12 er det gitt noe mer utfyllende omtale av fusjon og fisjon. Det siste kapitlet i boka er omskrevet, og nytt stoff om internprising og oppdatert fremstilling av omgåelsesproblemer er tatt inn.

Nyheter og endringer har også medført ny nummerering av flere av kapitlene. For øvrig er feil som vi har blitt oppmerksomme på, rettet, og alle kapitler er oppdatert med hensyn til regler og satser. I denne utgaven er det reglene og satsene for inntektsåret 2021 som er anvendt, slik de foreligger per mars 2021. Noen kapitler er redigert noe for å gjøre fremstillingen klarere og mer presis.

Vi vil rette en stor takk til studenter og kollegaer som har gitt nyttige innspill i arbeidet med ajourføringen. Vi blir fortsatt glade for innspill og tips om feil som vi må rette til neste utgave. Forfatterens kontakinformasjon finnes på ntnu.no.

Trondheim, 18. mars 2021

Anne Marit Vigdal og Anders Berg Olsen

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1

Oversikt over skattesystemet og innføring i skatteberegning

	11	
1.1	Inntektsskatt og formuesskatt.	11
1.2	Skatt for personlig skattepliktig med enkel privatøkonomi	12
1.3	De fire hovedspørsmålene.	15
1.4	Skattegrunnlag og skatt for ulike skattesubjekter.	21
1.5	Beregning av skattegrunnlagene.	25
1.6	Direkte fradrag i skatt og forhindring av internasjonal dobbeltbeskatning	31
1.7	Flere typer skatt og spesialregler for visse bransjer	32

KAPITTEL 2

Forvaltningsrettslige regler og skattefastsetting

	33	
2.1	Skattemyndighetene	35
2.2	Alminnelige saksbehandlingsregler ved fastsetting av skatt.	35
2.3	Behovet for effektiv og betryggende skattefastsetting.	35
2.4	Oversikt over skattefastsettingen	36
2.5	Endring av skattefastsetting	42
2.6	Klage	44
2.7	Skattekontorets veiledningsplikt og bindende forhåndsuttalelser (BFU).	45
2.8	Skattekontorets kontroll av skattepliktiges opplysninger	46
2.9	Administrative reaksjoner og straff.	47
2.10	Adgangen til rettslig prøving av skattemyndighetenes vedtak	52
2.11	Mer om skattepliktiges rettigheter og plikter	53

KAPITTEL 3

Juridisk metode – rettskilder i skatteretten

	55	
3.1	Rettsanvendelsesprosessen.	55
3.2	Oversikt over de mest vanlige rettskildene	60
3.3	Bruk av rettskilder i skatteretten.	61
3.4	Flere eksempler på bruk av juridisk metode.	63
3.5	Hyppige endringer i regelverk og satser	70

KAPITTEL 4

Arbeid og pensjon	71
4.1 Riktig klassifisering av inntekt for arbeidstaker	71
4.2 Arbeidsgiver: Forskuddstrekk og arbeidsgiveravgift	72
4.3 Arbeidsgivers fradragrett for personalkostnader	75
4.4 Reglene om skattepliktig arbeidsinntekt	77
4.5 Aksjekjøp med personalrabatt	86
4.6 Beskatning av finansielle opsjoner i arbeidsforhold	87
4.7 Lån fra arbeidsgiver	88
4.8 Velferdstiltak, gaver, kurs, og arbeidsgiverfinansiert utdanning	89
4.9 Pensjon	92
4.10 Fradrag i arbeidsinntekt og pensjonsinntekt	93

KAPITTEL 5

Investeringer i eiendom og verdipapirer	97
5.1 Hovedspørsmålene vedrørende egen bolig og fritidseiendom	97
5.2 Næringsseiendom mv. – hovedspørsmålene	108
5.3 Sparing i bank	116
5.4 Pensjonssparing	117
5.5 Investering i verdipapirer og fond	117
5.6 Kryptovaluta	122

KAPITTEL 6

Oppstart av ny virksomhet	125
6.1 Regelverk	125
6.2 Foretaksform	126
6.3 Tilordning av transaksjoner til riktig skattesubjekt	129
6.4 Tilskudd og støtte til nyetablerte bedrifter	130
6.5 Den første kunden	131
6.6 De første kostnadene	132
6.7 Aksjer og opsjoner	133
6.8 Skatteregler som er viktige i ulike faser av bedriftens utvikling	135

KAPITTEL 7

Virksomhetsbeskatning	137
7.1 Alminnelig inntekt i selskap og virksomhet	137
7.2 Virksomhetsbegrepet og avgrensning av virksomhet mot annen aktivitet ..	141
7.3 Realisasjonsprinsippet	147
7.4 Salgsinntekter i virksomhet	148
7.5 Tilskudd og erstatninger	153

7.6	Sponsing, gaver og rabatter	154
7.7	Skattefrie inntekter	156
7.8	Inntekter i gråsonen og ulovlige inntekter	157
7.9	Fradrag for driftskostnader	158
7.10	Driftsmidler – fradrag for avskrivninger	164
7.11	Realisasjon av driftsmidler	176
7.12	Realiserte tap på fordringer	182
7.13	Nedskrivningsadgang for kundefordringer	184
7.14	Gevinst og tap på utenlandsk valuta	185
7.15	Finansinntekter og finanskostnader	189
7.16	Tilbakeføringsregler	191
7.17	Praktisk bruk av skattereglene og videre arbeid	192

KAPITTEL 8

Inntektsbeskatning av foretakseiere 195

8.1	Beskatning av opptjent overskudd og utdeling – oversikt	195
8.2	Skjerming: Skattefrie avkastning for personlige eiere	199
8.3	Eier av enkeltpersonforetak	199
8.4	Deltaker i selskap med deltakerfastsetting (ANS/DA mv.)	209
8.5	Aksjonær i aksjeselskap	216
8.6	Ekstrabeskatning av renteinntekter fra selskap	226

KAPITTEL 9

Kjøp og salg av virksomhet 229

9.1	Salg av virksomhet drevet som enkeltpersonforetak	230
9.2	Tap på salg av virksomhet	237
9.3	Salg av virksomhet fra aksjeselskap	238
9.4	Salg av virksomhet mot oppgjør i aksjer	239
9.5	Kjøp av virksomhet til markedspris	240
9.6	Flere problemstillinger og alternative veier	241

KAPITTEL 10

Generasjonsskifte, arv, gave og gavesalg 243

10.1	Arv og gave utenfor virksomhet	244
10.2	Generasjonsskifte: Overføring av virksomhet som gave	245
10.3	Generasjonsskifte: Gavesalg	247
10.4	Gavesalg med uttaksbeskatning	252
10.5	Generasjonsskifte: Overføring av aksjer som gave	254
10.6	Generasjonsskifte: Overdragelse av aksjer ved gavesalg	255

KAPITTEL 11

Egenkapitaltransaksjoner	257
11.1 Stiftelse av aksjeselskap	257
11.2 Skatteposisjoner knyttet til aksjer	260
11.3 Kapitalforhøyelse	261
11.4 Kapitalnedsettelse	264
11.5 Likvidasjon av aksjeselskap	269
11.6 Kapitalendringer i selskaper med deltakerfastsetting	269

KAPITTEL 12

Omdanning, fusjon, fisjon og konserninterne overføringer	273
12.1 Skattefri omdanning av enkeltpersonforetak til AS	273
12.2 Fusjon og fisjon	284
12.3 Konsernintern overføring av eiendeler mv.	290
12.4 Skattefritak etter samtykke	291

KAPITTEL 13

Formuesskatt	293
13.1 Fremtidige endringer i formuesbeskatningen	293
13.2 Reduksjon av gjeldsfradrag for eiendeler med verdsettingsrabatt	298
13.3 Beregning av formuesskatt	300
13.4 Formuesverdi for næringseiendommer	300

KAPITTEL 14

Introduksjon av noen internasjonale problemstillinger og omgåelse av skattemotiverte transaksjoner	303
14.1 Noen internasjonale problemstillinger	304
14.2 Omgåelsesregler	311
14.3 Skatteplanlegging og ulovlig skatteunndragelse	315
14.4 Løpende læring	316

Litteratur, dommer og uttalelser	317
---	-----

Stikkordregister	320
-------------------------------	-----